

Minister van Defensie
t.a.v. Directie Materieel, Vastgoed, Leefomgeving
en Duurzaamheid
Postbus 20701,
2500 ES Den Haag

Datum	Uw kenmerk	Ons kenmerk	In behandeling bij
12 februari 2024		zaak 1037115	TBB tel. 14 0162

Onderwerp

Zienswijze op Notitie Reikwijdte en Detailniveau, Milieueffectrapportage Nationaal Programma voor Defensie (15 december 2023)

Geachte minister,

1 Aanleiding

Op 18 december 2023 hebt u de *Notitie Reikwijdte en Detailniveau, Milieueffectrapportage Nationaal Programma Ruimte voor Defensie, 15 december 2023* (verder: NRD) in het kader van het *Nationaal Programma Ruimte voor Defensie* gepubliceerd.

De aanleiding daarvoor vat u op de website zo samen:

Defensie groeit, om klaar te staan voor dreigingen nu en in de toekomst. Voor die groei heeft Defensie meer ruimte nodig in Nederland. Meer ruimte om te oefenen, voor infrastructuur, munitieopslag en voor nieuwe of aangepaste vergunningen.

U stelt eenieder in de gelegenheid daarop per post of email een zienswijze te geven tot uiterlijk 12 februari 2024.

Het college van Oosterhout maakt daarvan gebruik gelet op de belangen van haar bewoners, de bedrijven en de gemeente. De zienswijzen hebben betrekking op de mogelijke nadelige gevolgen voor het ruimtegebruik en de leefomgeving als gevolg van alleen militaire activiteiten op en boven het grondgebied van de gemeente Oosterhout.

2 Situatie

Het grondgebied van de gemeente Oosterhout grenst aan het grondgebied van de gemeenten Gilze en Rijen, Breda, Drimmelen, Geertruidenberg en Dongen.

3 Procedures

Zoals in de NRD wordt aangegeven hangt deze samen met de *Nationale omgevingsvisie, Nota Ruimte en Nationaal Programma Ruimte voor Defensie*. U geeft aan dat de eerste twee worden gewijzigd. De laatste is de uitwerking van de actuele ruimtebehoefte. Daarvoor is de NRD (op basis van *Wet milieubeheer* en het

Besluit milieueffectrapportage, dan wel de Omgevingswet) de eerste stap in het komen tot het kiezen van voorkeurlocaties uit een lijst van alternatieven. Omdat sprake zal zijn van één of meer plannen die het kader zal vormen voor latere besluiten is een milieueffectrapport verplicht. Een zogenaamd plan-milieueffectrapport (verder: plan-MER). De uitgangspunten voor het onderzoek zijn in hoofdstuk 2 van de NRD aangegeven. Dat is de basis voor de plan-MER. Daarna kunnen planologische besluiten, omgevingsvergunningen (bouw, milieu) of overige besluiten volgen.

Voor zover we hieronder onze zienswijzen geven, respecteren we de taken en uitdagingen waarvoor u in de huidige omstandigheden staat, mede gelet op de binnen korte tijd te nemen besluiten.

4 Zienswijzen

We hebben reacties op:

de relatie van NRD tot het ontwerp luchthavenbesluit Vliegbasis Gilze-Rijen, het wettelijk kader, § 2.3, § 5.1 (te toetsen aspecten), § 4.2 onder de punten 8. (uitbreiding met jachtvliegtuigen), 11. (laagvlieggebied voor oefeningen ten zuiden van de spoorweg Breda-Tilburg (bij Dorst), 12. (helikopterlandingsplaatsen), 13. (onverharde landingsbaan), 14. (milieuruimte), § 4.3 (Outer horizontal surface, toevoegen beperkingengebied en juridische borging). Die zijn hieronder toegelicht.

1. De nieuwe ontwikkeling en procedure kan niet los worden gezien van het luchthavenbesluit Vliegbasis Gilze-Rijen waarvan een ontwerp in 2018 is gepubliceerd. Met dat besluit werd beoogd om het nu geldende luchthavenbesluit van de jaren negentig te vervangen.
Naar aanleiding van het ontwerpbesluit en het grote aantal zienswijzen heeft overleg plaatsgevonden en vindt overleg plaats met de omgeving, met als doel om onder anderen de hindercontouren te verkleinen door onder anderen de reservefunctie voor jachtvliegtuigen te verplaatsen. Daarvoor is de besluitvorming over het luchthavenbesluit met vele jaren vertraagt.
De nieuwe ontwikkelingen kunnen structureel jachtvliegtuigen mogelijk maken waarmee feitelijk de effecten blijven bestaan.
 - We achten het van groot belang om bij de nieuwe keuzes daarmee zoveel mogelijk rekening te houden en dat in de NRD te verwoorden.
2. De publicatie van de NRD heeft plaatsgevonden op 18 december 2023. Onduidelijk is of het wettelijk kader dat gold voor 1.1.2024 van toepassing is of het nieuwe kader van de Omgevingswet. In de NRD is dat niet aangegeven. Uit de verschillende verwijzingen naar de Omgevingswet ontstaat het beeld dat wordt uitgegaan van het nieuwe recht.
 - We verzoeken u om het toe te passen wettelijk kader nader toe te lichten.
3. Uit § 2.3 ontstaat het beeld dat gezondheid niet in de Wet staat maar “vrijwillig” wordt meegenomen. In het nieuwe wetsstelsel moeten gezondheidsaspecten nadrukkelijk worden betrokken bij een besluit. Dat betekent dat, voor zo ver relevant, onderzoek noodzakelijk kan zijn. Uit de verschillende teksten ontstaat ook nog een verschillend beeld (§ 5.1,. In art. 3.1 Omgevingswet zijn de effecten van een besluit voor de gezondheid een van de af te wegen belangen. De vraag is of en hoe die worden meegewogen en aan de hand van welke criteria.
 - We verzoeken u dat te verduidelijken.
4. In § 5.1 staat dat de focus ligt op de thema’s die een ruimtelijke component hebben. Dat wordt nader ingevuld met het benoemen van de thema’s. Dat is per thema uitgewerkt in Tabel 5-1. In de lijst ontbreekt geur en infrastructuur (buiten bestaande militaire locaties).
 - We verzoeken u om duidelijk te maken of en hoe dat onderdeel is van een van de thema’s.

Uitbreiding Vliegbasis Gilze-Rijen met jachtvliegtuigen

5. In § 4.2, 8. wordt extra capaciteit voor het gebruik van jachtvliegtuigen onderzocht waarbij onder anderen Vliegbasis Gilze-Rijen in beeld is. De gemeente maakt zich zorgen over de grote effecten die dat kan hebben voor de leefomgeving binnen de gemeente en in het bijzonder in Dorst. In Dorst zijn

bestaande woonwijken gelegen en is een woonwijk in ontwikkeling ten oosten van het dorp om aan de grote structurele woonbehoefte van Oosterhout en de regio te voldoen.

De kern van Dorst is bijna gelegen in het verlengde van de startbaan aangeduid als 280¹. De kortste afstand van de startbaan 280 tot de bestaande woonkern is ca. 3,8 km en tot de ontwikkelgebieden naar wonen ca. 3,5 km. Echter de afstand tussen de uitvliegzone en tot de ontwikkelgebieden en de kern ligt tussen de 500 en 1000 meter. Een keuze voor uitbreiding van Vliegbasis Gilze-Rijen met activiteiten van jachtvliegtuigen kan grote gevolgen hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling, de gezondheid en milieueffecten (geluidhinder), afhankelijk van de intensiteit. Dat kan leiden tot zorgen bij bewoners of maatschappelijke onrust.

- We verzoeken u om duidelijk aan te geven op welke wijze de genoemde effecten in beeld worden gebracht en waaraan die concreet zullen worden getoetst en dat er altijd sprake zal zijn van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Laagvlieggebieden helikopters voor oefeningen

6. In § 4.2, 11. wordt de behoefte aan extra laagvlieggebieden voor helikopters behandeld. Die zijn bedoeld voor vlieg oefeningen in combinatie met grondtroepen. Daarvoor wordt onder anderen een gebied genoemd en aangegeven dat is gelegen aansluitend aan de Vliegbasis ten zuiden van de spoorweg Breda – Tilburg van Goirle tot aan Roosendaal.

Onder laagvliegen wordt verstaan, blijkens een toelichting, ook tot net boven het grondoppervlak vliegen. Het doel is de bemanning te trainen in dat gebied. Het gebied is gelegen tegen de bebouwde kom van diverse steden en dorpen, waaronder bestaande en te ontwikkelen gebieden in Dorst (zie daarvoor de toelichting onder 5.).

Dat te onderzoeken laagvlieggebied ligt voor een belangrijk deel boven het grondgebied van de gemeente Oosterhout (ten zuiden van de spoorweg). Dat zou kunnen betekenen dat de effecten voor milieu en gezondheid naar verwachting sterk negatief zullen worden beïnvloed, afhankelijk van de intensiteit. Daarnaast is het niet uitgesloten dat het beperkingen van het ruimtegebruik (hoogte of type objecten) met zich mee kan brengen. Een laagvlieggebied boven een stedelijke omgeving of in de directe omgeving is zeer ongewenst. Dat kan leiden tot zorgen bij bewoners of tot maatschappelijk onrust.

- We verzoeken u dringend om rekening te houden met de woonwijken en genoemde ontwikkelingen (incl. ruimtegebruik) en er zorg voor te dragen dat er sprake blijft van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Helikopterlandingsplaatsen

7. In § 4.2, 12. wordt de uitbreiding van het aantal helikopterlandingsplaatsen beschreven. Daarbij wordt onder anderen Vliegbasis Gilze-Rijen genoemd. Het gevolg is een intensivering van oefeningen op en rond de Vliegbasis en van de vliegbewegingen. Voor zover dat inhoudt dat het ook buiten de Vliegbasis zal plaatsvinden wijzen we u erop dat daardoor extra maatschappelijke onrust kan ontstaan.

- We verzoeken u aan te geven hoe de in zienswijze 4. genoemde effecten in beeld worden gebracht en worden getoetst. Daarbij vragen we ook bijzondere aandacht voor de bij u bekende rattle noise die een helikopter kan veroorzaken bij laagvliegen boven gebouwen.

Onverharde landingsbaan, tactisch luchttransport

8. In § 4.2, 13. wordt de behoefte aan een korte, smalle, onverharde landingsbaan beschreven voor het tactisch luchttransport met als alternatief 1 en 2, de Vliegbasis Gilze-Rijen.

Dat betekent een intensivering voor het gebruik van de Vliegbasis en het uitbreiden met andere uitvliegende (zware) luchtvaartuigen dan helikopters. Dat betekent dat de negatieve effecten voor milieu en gezondheid rond de basis in beginsel kan toenemen, afhankelijk van de intensiteit. Hoewel de effecten mogelijk lager zullen zijn dan bijvoorbeeld het laagvliegen betekent het wel een stapeling boven de huidige activiteiten en mogelijk andere veranderingen.

- We verzoeken u er zorg voor te dragen dat er sprake zal zijn van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat in de leefomgeving.

¹ Geeft baanrichting weer voor het uitvliegen.

Milieu ruimte Vliegbasis Gilze-Rijen

9. In § 4.3, wordt een opsomming gegeven van een groot aantal overige behoeften. Het gaat hier met name om grondgebonden activiteiten. Daarvoor wordt de term “milieu ruimte” gebruikt.

Onderzocht zal worden of de milieu ruimte van Vliegbasis Gilze-Rijen kan worden uitgebreid om de intensivering van de activiteiten op de Vliegbasis mogelijk te kunnen maken. De bij de zienswijzen 4. tot en met 8. genoemde ruimtebehoeften hebben veelal ook tot gevolg dat daarbij de Vliegbasis wordt betrokken.

Dat kan betekenen dat de geluidcontour (Ke) (weer) groter moet worden gemaakt dan met het ontwerpvluchtvaartbesluit Vliegbasis Gilze-Rijen² wordt beoogd. Hoewel, gelet op de afstand van de in ontwikkeling zijnde woonbebouwing in Dorst, het daarvoor naar verwachting geen beperking zal geven, draagt het wel bij aan het mogelijk maken van de in zienswijzen 4. tot en met 8. genoemde activiteiten. Van jachtvliegtuigen is algemeen bekend dat de landing en vooral de start, op grote afstand hoorbaar kan zijn.

- We verzoeken u er zorg voor te dragen dat er sprake zal zijn van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat.

Outer horizontal surface (beperkingengebied)

10. In § 4.3 wordt ook een “Outer horizontal surface” rondom Vliegbasis Gilze-Rijen (en anderen) onderzocht. Dat is een gebied van 15 km rond de Vliegbasis die als (obstakel)beperkingengebied kan worden aangewezen (wetgeving). Daarbinnen kunnen dan beperkingen gelden voor de bouwhoogte van bouwwerken afhankelijk van de afstand tot de Vliegbasis, dan wel is toestemming of ten minste advies van Defensie nodig.

Dat gebied wordt blijken een toelichting als zeer noodzakelijk geacht:

Defensie wil meer controle over wat er rondom militaire vliegvelden wordt gebouwd. Het plaatsen van windmolens heeft bijvoorbeeld negatieve gevolgen voor de vlieg mogelijkheden. (bron: website Defensie).

Het college wijst erop dat binnen de gemeente Oosterhout er voor twee windturbines (tiphoogte 235 m) in de Oranjepolder een omgevingsvergunning in procedure is. Daarvoor is een positief advies van Defensie ontvangen.

Daarnaast moet de gemeente voldoen aan duurzaamheidsdoelstellingen en afspraken in het kader van Regionale Energie Samenwerking (RES) dan wel het ministerie van EZ nakomen en besluiten nemen over de vervanging van het bestaande windturbinepark (6 turbines) op Bedrijventerrein Weststad III vanwege het einde van de levensduur.

Daarbij zal de opwekcapaciteit moeten worden verhoogd. Daarvoor kan een hoogte zijn vereist van 235 – 280 m. Gelet op het feit dat vestigingsgebieden schaars zijn, is de ligging van de turbines op een bedrijventerrein gelet op hinderaspecten een optimale situatie. Daarbij kan een keuze worden gemaakt om het aantal windturbines iets terug te brengen.

- We verzoeken u dringend om ten minste rekening te houden met deze ontwikkelingen op kortere termijn. Indien er beperkingen dreigen te ontstaan verzoeken we u dringend om voor besluitvorming met het college contact op te nemen.

Op grond van de huidige wet- en regelgeving gelden er al geringe beperkingen als gevolg van het in- en uitvlieggebied van de Vliegbasis. Voor zover er verdergaande beperkingen t.a.v. de bouwhoogte van bouwwerken zal worden voorgesteld verzoeken we u dringend om rekening te houden met de noodzakelijke woningbouw binnen het grondgebied van de gemeente. Gelet op andere landelijke of provinciale beperkingen is het nu en in de toekomst ook noodzakelijk om hogere woongebouwen te bouwen, met name binnen de huidige stedelijke gebieden.

- We verzoeken u dringend om rekening te houden met een hoogte van ten minste 150 m.

Het college van Oosterhout verzoekt u dringend, gelet op het voorgaande, om:

² Dit luchthavenbesluit Vliegbasis Gilze-Rijen is op 22 januari 2018 gepubliceerd. Daartegen zijn een groot aantal bezwaren in gebracht door bewoners in de omgeving, omliggende gemeenten, provincie en andere organisaties. Het besluit is “on hold” gezet in afwachting van een luchthavenbesluit voor Vliegbasis De Peel.

- a. rekening te houden met de belangen van de bewoners en bedrijven (hinder) en de voorziene ontwikkelingen voor woningbouw en windturbines (ruimtegebruik);
- b. een heldere, zuivere set meer concrete criteria toe te passen voor de vergelijking van de alternatieven;
- c. voor de routing van vliegbewegingen van en naar de Vliegbasis gebruik te maken van vaste, afgestemde, vliegroutes die stedelijke gebieden mijden;
- d. indien een van de onderzochte alternatieven een voorkeurssituatie oplevert die zal leiden tot een relevante verslechtering van het woon- en leefklimaat dan wel het ruimtegebruik, de bewoners, bedrijven en de gemeente daarbij te betrekken.

Hoogachtend,

burgemeester

secretaris